

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۶/۱۰/۲۷

تحلیلی بر نقش امنیت در توسعه ی سکونتگاه های انسانی با رویکرد حقوق بشر
(نمونه مطالعاتی : بررسی الویت امنیتی شهروندان در مناطق مختلف تهران و برخی از شهرهای کشور هند)

آیدا فرخ یار^{۱*} دکتر حسین ذبیحی^۲

۱- کارشناس ارشد معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات قزوین

۲- استاد دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات قزوین

aida.farrokhyar@gmail.com

چکیده :

موضوع اصلی این تحقیق بررسی نقش امنیت در توسعه ی سکونتگاه های انسانی می باشد . امروزه یکی از موضوعات مهم پژوهشی در حوزه ی توسعه ی شهری ، "جهانی شدن" و بالاجهت "جهانی شدن شهری" است . جهانی شدن فرآیندی است که موجب گسترش ارتباطات و یکپارچگی اطلاعات در تمامی ابعاد در مقیاس جهانی گردیده و به افزایش رقابت میان شهرها و ظهور تأثیرات و تغییرات متضاد در شهرها منجر شده است . فرآیند شهرنشینی همگام با جهانی شدن ادامه می یابد . همچون شهرنشینی ، جهانی شدن فرصت ها و مشکلاتی را به بار می آورد . «توسعه» از مهم ترین مفاهیمی است که در گسترش و پیشرفت متوالی و هدفمند و در عین حال سیال هرساحت علمی تأثیر داشته و دارد. در معماری و شهرسازی، مفهوم توسعه با واژگان دیگری مانند پیشرفت، رشد و گسترش مترادف شده است. درحالی که هرکدام از این مفاهیم، بار معنایی و علمی متفاوت و متمایزی دارند . یکی از مهم ترین مسائل در ایجاد سکونتگاه هایی هرچه انسانی تر ، وجود احساس امنیت در جامعه می باشد . یکی از راه های برقراری امنیت از طریق مداخلات در کالبد شهرهاست و البته مهم تر از کالبد هر مکانی روح غالب بر آن مکان است که ناشی از روابط اجتماعی و مردمی است که به یکدیگر وابسته هستند . یعنی کالبد بر رفتارها تأثیرگذار است و رفتارها بر نحوه ی استفاده از کالبد شهر تأثیر می گذارند. هدف اصلی این تحقیق یافتن پاسخ برای این پرسش می باشد که امنیت در سکونتگاه های شهری چه میزان تأثیر در کاهش ناهنجاری های رفتاری و توسعه ی سکونتگاه ها به سمت انسانی تر شدن دارد. در این راستا روند توسعه ی سکونتگاه ها را در جهان مورد بررسی و میزان احساس امنیت در سکونتگاه ها و عوامل ایجاد کننده ی امنیت و آسایش را مورد

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

تحلیل قرار می دهیم . بدین منظور در ابتدا تحلیلی بر مفاهیم توسعه و توسعه ی جهانی سکونتگاه ها داریم و در ادامه عوامل موثر در تأمین امنیت به عنوان یکی از اصلی ترین فاکتورهای ایجاد سکونتگاه هایی انسانی ، مورد بررسی قرار می گیرند .

واژگان کلیدی : امنیت- توسعه شهری- سکونتگاه های انسانی- حقوق بشر

مقدمه :

با توجه به اهمیت فزاینده ی جهانی شدن در جهان معاصر و تأثیر عمیق آن بر شهرها ، ارائه و توسعه ی راهکارهایی برای حل مسائل و چالش های مرتبط با جهانی شدن یکی از مسائل اصلی و مطرح در خصوص سکونتگاه های انسانی می باشد . در میان عوامل مختلف ، نقش عوامل و شرایط مکانی در پیدایش ناهنجاری های رفتاری جایگاه ویژه ای دارند . از طریق مدیریت و برنامه ریزی محیطی می توان از پیدایش آلودگی های رفتاری نیز پیشگیری کرد . افزایش حس مکان و حس تعلق افراد یک رابطه ی دوطرفه با احساس امنیت در شهرها دارد . افزایش امنیت در شهرها افزون بر مزایایی چون تقویت هویت ، سرزندگی ، کارآیی و زیبایی فضا مزایای اقتصادی بسیاری هم دارد . روال شهرنشینی امروزه همانند گذشته ادامه دارد ولی نسبت به گذشته بیشتر با فرآیند جهانی شدن درآمیخته شده است . شواهد زیادی وجود دارد که نشان می دهد برنامه های مورد استفاده در سکونتگاه های انسانی کشورهای مختلف آن چنان که باید در مواجهه با مسائل مهمی همچون دسترسی به مسکن مناسب ، زیر ساخت ها و خدمات اولیه مؤثر نبوده است . ماهیت شهرها ، مکان های جمعیتی و مجتمع های زیستی این است که توسعه یابند و توسعه ی شهری محکوم به فنا نیست . جهانی شدن نیز همانند شهرنشینی فرصت ها و نیز مشکلاتی پدید می آورد که هر دو در شهرها به وضوح متجلی می گردد . چالش موجود در این جریان یافتن راه حل برای مشکلات همراه با جهانی شدن و در عین حال بهره برداری از جنبه های مثبت آن است . در این میان سکونتگاه های انسانی می توانند نقش کلیدی ایفا کنند . ارتقاء کیفیت محیط زندگی در شهرها بدون حضور فعال و قوی مردم ممکن نیست . این حضور در فضاهای شهری به ویژه توسط افراد و گروه های شهروندان در تمام ساعات شبانه روز مستلزم احساس امنیت افراد است . در این تحقیق به بررسی تأثیر و نقش امنیت در توسعه ی سکونتگاه های انسانی می پردازیم و میزان امنیت در شهروندان و در نتیجه ی آن نحوه ی توسعه ی سکونتگاه ها به سمت انسانی تر شدن مورد بررسی قرار می گیرد . در این میان رویکرد و دیدگاه حقوق بشر به افزایش امنیت در شهرهای انسانی حائز اهمیت می باشد .

۱- سکونتگاه های انسانی

۱-۱- تاریخچه توسعه شهری :

شهرنشینی نزدیک به پنج هزار سال قبل از میلاد و در پی تحولاتی که در امر کشاورزی رخ داد ، آغاز شد . با شروع انقلاب صنعتی افزایش شهرنشینی شتاب گرفت . همزمان با رشد شهرنشینی و افزایش تراکم جمعیتی سکونتگاه های انسانی ، تعامل فضای باز و بسته ، امتزاج عرصه های خصوصی و عمومی ، و در نهایت همنشینی طبیعت با محیط های دست ساخت بشر ، بیش از پیش پژوهش های متخصصان را به خود اختصاص داده است . ملاحظات تخصصی که در این عرصه مطرح شده اند به حدی از پیچیدگی و

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

گسترده‌گی رسیده‌اند که بر خلاف سنت تاریخی بسیاری از تمدن‌ها، از جمله ایران، برنامه ریزی، طراحی و مدیریت فضای باز درون شهر و حومه به شاخه‌های تخصصی و جدا از معماری و شهرسازی تبدیل شده است. (محمودی نژاد و علومی، ۱۳۸۷)

۱-۲- دستور کار اسکان:

در اجلاس سران کشورهای عضو سازمان ملل متحد که از ۳ تا ۱۴ ماه ژوئن سال ۱۹۹۲ در شهر استانبول ترکیه، زیر عنوان سکونتگاه‌های انسانی (هابیتات ۲) برگزار گردید، مضامینی برای تحقق اهداف تهیه مسکن برای همه و ساختن سکونتگاه‌های انسانی سالم‌تر، بهداشتی‌تر، قابل سکونت‌تر، عدالت‌آمیزتر، پایدار و مولد، قرار داده شده است. هدف این کنفرانس، بهبود بخشیدن به شرایط زیست در سکونتگاه‌های انسانی و مناسب برای زندگی انسان‌ها است. برای انسانی ساختن شرایط زیست در این سکونتگاه‌ها، لازم است با شرایط بحرانی زندگی در این سکونتگاه‌ها مبارزه کرد. به این منظور، باید با الگوهای تولید و مصرف ناپایدار مبارزه شود. همچنین باید با تغییرات ناپایدار ساز جمعیت، از جمله تغییرات در ساختار و توزیع جمعیت مقابله کرد. گرچه مشکلات سکونتگاه‌های انسانی جهانی هستند، اما تعداد زیادی از این سکونتگاه‌ها، علاوه بر این مشکلات، معضلات ویژه خود را نیز دارند. این کنفرانس همچنین بیان می‌کند که توسعه شهری و روستایی به یکدیگر وابسته هستند. همچنین به دلیل این که توسعه انسانی در محور برنامه‌های آنان قرار دارد، توجه به نیازهای خاص زنان، جوانان و کودکان در محور توجه قرار گرفته است (The Habitat Agenda, 1992) (بذرگری و طالبی، ۱۳۸۷).

۲- توسعه جهانی سکونتگاه‌های انسانی

۱-۲- مفهوم توسعه:

«توسعه» را می‌توان تکامل سطح زندگی و رسیدن به شرایط آرمانی در حوزه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دانست. همچنین توسعه را کشف روش‌های دستیابی به حرکتی تکاملی به شمار می‌آورند که پدیده‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را متعادل و متوازن می‌سازد و شرایطی نوین فراهم می‌کند. بر خلاف پیشرفت که حرکت به سمتی تازه را القا می‌کند، توسعه نوعی انطباق پذیری با چیزی که هم‌اکنون موجود است و استمرار در تحول را، که آن را هویت می‌نامند، القا می‌کند و لذا از مفهوم پیشرفت متمایز می‌شود (گریفین و مک کنلی، ۱۳۷۵، ۱۱). از این جهت رفاه اجتماعی پیش‌نیاز توسعه به حساب می‌آید که می‌بایستی به وسیله ارگان‌های دولتی و نهادهای اجتماعی تکوین یابد تا توسعه پایدار را در راستای اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و مدنی حاصل گرداند. از دیدگاه فلسفی، میزان توسعه‌یافتگی در ارتباط با کیفیت هویت سرمایه انسانی مورد سنجش قرار می‌گیرد که سعی در بازسازی مفاهیمی همچون هویت اجتماعی دارد. بر این اساس می‌بایستی توسعه در قالب هویت هر ملتی شکل گیرد تا مجموعه ذخایر اندیشه‌ای موجود در ساختار هویتی را برای سرعت بخشی به جریان توسعه به کار گیرد. بنابراین شاخص‌های رفاه اجتماعی در سکونتگاه‌های انسانی را می‌توان شرایط اقتصادی، خانوادگی، سلامت و تغذیه و عرصه حیات جمعی، آموزش، بهداشت و توسعه انسانی (گریفین و مک کنلی، ۱۳۷۵، ۱۱) و جمعیت، بهداشت، آموزش، اشتغال، مسکن و فراغت به شمار آورد. (بذرگری و طالبی، ۱۳۸۷)

۲-۲- مفهوم توسعه شهری:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

"توسعه شهری" عبارت است از بسیج بالقوه اجتماعی، اقتصادی و کالبدی برای بالا بردن "کیفیت محیط زیست شهری" و برقراری توازن در کمیت و کیفیت زندگی شهرنشینی. در مسائل شهری «رشد شهری» و «توسعه شهری» عمدتاً یکی فرض می‌شوند. در شهرسازی منظور از توسعه بیشتر، مفهوم گسترش، بسط و رشد مکانی است. دو اصطلاح «توسعه کالبدی» و «توسعه فیزیکی» نیز این مفهوم را تکمیل می‌کند. از تلاقی و ترکیب انواع فضاها یا کاربری‌ها و ایجاد ارتباط و حرکت، در زمان و مکان بین فضاهای یاد شده پیکره‌ای به وجود می‌آید گسترش این پیکره را «توسعه کالبدی یک شهر» یا یک مکان جغرافیایی قلمداد کرد. لذا میتوان «توسعه کالبدی یک شهر» یا «گسترش فیزیکی شهر» را این‌گونه تعریف کرد: افزایش کمی و کیفی کاربری‌ها و فضاهای کالبدی (مسکونی، تجاری، مذهبی، ارتباطی و...) یک شهر در ابعاد افقی و عمودی که در طول زمان انجام می‌گیرد. (محمودی نژاد و

علمی، ۱۳۸۷) "توسعه فیزیکی" یک شهر به خودی خود نه می‌تواند بد باشد و نه می‌تواند خوب و بی‌نقص باشد. نمی‌توان از توسعه شهرها ممانعت به عمل آورد چرا که شهر نیز همچون موجودات زنده، به وجود می‌آید، رشد می‌یابد و بزرگ می‌شود. عوامل عدیده‌ای نظیر رشد جمعیت و مهاجرت به شهر، این توسعه فیزیکی را تسریع می‌کند. (محمودی نژاد و علمی، ۱۳۸۷)

جین و گرهارد لانسکی در کتاب خود با نام "سیر جوامع بشری"، جوامع را بر اساس شیوه معیشت تقسیم‌بندی کرده‌اند:

تقسیم بندی جوامع بر اساس شیوه معیشت	
۱	جوامع متکی بر شکار
۲	جوامع متکی بر بوستان کاری ساده
۳	جوامع متکی به بوستان کاری پیشرفته
۴	جوامع متکی بر کشاورزی ساده
۵	جوامع متکی بر کشاورزی پیشرفته
۶	جوامع متکی بر ماهیگیری
۷	جوامع متکی بر منابع دریایی
۸	جوامع متکی به گله‌داری ساده
۹	جوامع متکی بر گله‌داری پیشرفته
۱۰	جوامع متکی بر صنعت

پس ماهیت شهرها و تجمع‌های زیستی این است که توسعه یابند و توسعه شهری محکوم به فنا نیست. ولی این توسعه باید روند منطقی و کنترل شده به خود گیرد و باید از پیش تعیین شده باشد نه خود به خودی. از این نظر گاه می‌توان توسعه را به دو صورت ذیل مطرح ساخت:

جدول شماره ۱ - (سیر جوامع بشری)، (محمودی نژاد و علمی، ۱۳۸۷)

1) توسعه از پیش تدوین شده:

این نوع توسعه بر روی مقداری مشخص از زمین بایر بر اساس برنامه‌ریزی و طراحی قبلی، چه به صورت برنامه‌ریزی دولتی و چه به صورت ارشادی و با کمک سرمایه‌گذاری بخش خصوصی طرح خانه‌سازی، احداث معابر، و ایجاد واحدهای خدماتی و رفاهی متحقق می‌شود. این زمین معمولاً باید به اندازه‌ای بزرگ باشد که بتواند بیش از ده هزار نفر را که حداقل لازم برای تشخیص محل سکونت به عنوان «شهر» است، در خود جای دهد. (محمودی نژاد و علمی، ۱۳۸۷)

2) توسعه خود به خود و کنترل نشده:

در این نوع توسعه به علت افزایش جمعیت به دلیل تأثیر عوامل اقتصادی و اجتماعی که مانع رشد شهری در داخل زمین‌های موجود شهر و یا رشد عمودی شهر می‌شوند، در زمین‌های حاشیه شهر ساختمان‌سازی مسکونی که به ندرت از ناحیه اقشار دارا و بر روی زمین‌های گران‌قیمت است صورت می‌پذیرد. ضوابط شهری در این حالت معمولاً رعایت نمی‌شود و توسعه حاشیه‌ای خارج از ضابطه و بدون برنامه انجام می‌گیرد. از همین‌رو طرح‌های جامع می‌باید: اولاً، متضمن بیشترین نگرش به واقعیت‌های موجود و

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ابزارهای کارآمد مهار آنها باشند و ثانياً، به طرح‌های تفصیلی برای همه نواحی شهر برگردانده شوند و ثالثاً راهنمای طرح‌های توسعه نواحی حاشیه‌ای باشند. یک طرح مشخص توسعه محدود، اگر بتواند ضمن توجه به ضوابط شهری، همه فشارهای واقعی را بیابد و انعطاف لازم را در نظر بگیرد، می‌تواند از نابسامانی‌های توسعه حاشیه‌ای جلوگیری کند. برای ایجاد نظم فضایی باید مسائل مؤثر در ایجاد نظم فضایی یک شهر را بازشناخت. (محمودی نژاد و علومی، ۱۳۸۷)

عوامل به وجود آورنده ی نظم فضاهای شهری :

عوامل	تأثیرات
مصالح و روش‌های اصلی ساختمانی بادوام و ثبات و فرم دادن به ساختمان‌ها	با شناخت فن‌آوری این مصالح و با آگاهی از روش‌های ساختمانی می‌توان نسبت به یکدیگر تنوع ایجاد کرد
پستی و بلندی‌ها، وزش باد و ...	استفاده صحیح از وضعیت جغرافیایی و طبیعی زمین به زیبایی آن کمک می‌کند
اندازه و ابعاد فیزیکی انسان	رعایت مقیاس انسانی در کلیه قسمت‌های شهر به زیبایی فضا می‌انجامد
توسعه	توسعه آتی شهر: اغلب منازل مسکونی را شامل می‌شود

جدول شماره ۲ (مأخذ: محمودی نژاد و علومی، ۱۳۸۷)

۲-۳- امنیت در شهر :

۲-۳-۱- مفهوم آسایش محیطی :

آسایش محیطی از مؤلفه‌های مهم و اساسی محیط‌های انسان ساخت محسوب می‌شود، زیرا «برای سکونت و زندگی، شهر خانه‌ای است بزرگ و

همان‌گونه که خانه باید از صفات و مزایایی برخوردار باشد تا سکونت و زندگی را مطلوب و آسایش‌بخش سازد، شهر نیز باید دارای کیفیات و ویژگی‌هایی برای تأمین آسایش، راحتی و امنیت باشد. همچنین شهر مانند خانه باید محیطی گرم و صمیمی و دلپذیر باشد تا امکان زندگی مطلوب را فراهم سازد». نتایج بررسی‌های اکتشافی متعدد حاکی از فرضیه مبنی بر وجود نوعی رابطه میان فراوانی انحرافات، ناهنجاری‌های اجتماعی (آلودگی‌های رفتاری) با مکان‌های آلوده است. (بدرگری و طالبی، ۱۳۸۷) آلودگی‌های محیطی شرایط مکانی را برای بروز آلودگی‌های رفتاری، مستعد می‌کنند و آلودگی‌های رفتاری گرایش به چسبندگی به مکان‌های آلوده دارند. به عبارت دیگر؛ انحرافات و ناهنجاری‌های اجتماعی و آلودگی‌های محیطی در مکان‌ها و فضاهای شهری گرایش به هم‌مکانی و هم‌زمانی دارند. در صورت ایجاد دسته‌ای از انواع آلودگی‌های محیطی زمینه برای بروز آلودگی‌های رفتاری (یا متقابلاً بر عکس) نیز فراهم می‌شود. (صالحی، ۱۳۸۶)

ابعاد مفهوم آلودگی‌های محیطی در این چارچوب، شامل

محورهای زیر می‌شوند:

جدول شماره ۳ (مأخذ: صالحی، ۱۳۸۶)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۱	آلودگی فیزیکی (وجود مواد زاید جامد در محیط)
۲	آلودگی دیداری (اغتشاش بصری)

۳	آلودگی نمادی (اطلاعات محیطی) و خوانایی
۴	آلودگی نور (تاریکی)
۵	آلودگی صوتی

۱- آلودگی فیزیکی (مواد زاید جامد):

بی‌شک در جامعه‌ای که پاکیزگی محیط، هنجار محسوب می‌شود، عدم رعایت پاکیزگی در فضای شهری اولین نماد هنجارشکن محسوب می‌شود. مطالعات به عمل آمده با استفاده از GIS در ژاپن حاکی از آن است که در ساختمان‌هایی که مجاور آنها محل انباشت زباله باشد، شرایط جرم‌خیزی به همان نسبت بیشتر می‌شود (Ogawa, and shibasak, 2002). در نظریه "پنجره‌های شکسته" که از سوی ویلسون و کلینگ در سال ۱۹۸۲ ارائه شد، ارتباط محیط‌های شهری آلوده، خشن و به هم ریخته با افزایش جرم تبیین می‌شود و بر این نکته تأکید شده است که مراقبت‌های محیطی به میزان زیادی باعث کاهش جرم می‌شود. طبق این دیدگاه پنجره‌های شکسته، یک ساختمان نشانه نبود کنترل فردی و جمعی در آنجاست و نبود کنترل‌های اجتماعی به مثابه چراغ سبز برای مجرمانی است که منتظرند تا فرصت را غنیمت شمرده و در این مکان‌ها مرتکب جرم شوند. به طور کلی، محیط‌های شهری مکان‌هایی حساس و آسیب‌پذیرند و انواع زباله و آلودگی‌ها از عوامل برهم‌زننده توازن محیط زیستی و حتی اکولوژیکی آنها محسوب می‌شوند. علاوه بر آن موجبات غیر بهداشتی شدن محیط و کاهش کیفیت شرایط اجتماعی می‌شوند. (صالحی، ۱۳۸۶)

۲- آلودگی دیداری (اغتشاش بصری نماها، حجم‌ها و عناصر):

ساماندهی شکل شهر که رکن اساسی طراحی شهری به حساب می‌آید در حقیقت ظرفی است که امکان می‌دهد تا رفتارها، فعالیت‌ها و ارتباطات شهری در آن به وقوع بپیوندد (بحرینی، ۱۳۷۷، ۴۳). گوردن کالن، این موضوع را با مطرح ساختن "هنر تناسبات" در محیط‌های انسان ساخت مورد توجه قرار می‌دهد. وی عنوان می‌کند که؛ «تفاوت در معنی بین بزرگ بودن و افراشته بودن در اندازه تناسب است. در حقیقت هنر تناسبات وجود دارد، همان طور که هنر معماری وجود دارد. ساختمان‌ها، درختان، طبیعت، آب، ترافیک، علایم تبلیغاتی و مانند آنها را باید به گونه‌ای به هم مرتبط کنیم تا این که نمایش هنری به حقیقت بپیوندد. زیرا شهر رویدادی هیجان‌انگیز در محیط است». چه طراحان مایل باشند، و یا نباشند مردم از جزئیات برتافته از ابنیه برای تفسیر خود نسبت به مکان وام می‌گیرند؛ (صالحی، ۱۳۸۶) بنابراین مفهوم آلودگی دیداری؛ اشاره به وجود هر نوع اغتشاش و کیفیت بصری نامطلوب در شکل شهر (اعم از نماها، فرم‌ها، احجام کالبدی ساختمان‌ها، تابلوها و پنجره‌ها...) دارد. در این میان «طراحی، مهارتی بنیادی برای ساماندهی مجدد فضاهای شهری است. مهارتی که آن را از فعالیت‌های دیگر در زمینه برنامه‌ریزی و مهندسی محیط ساخته شده، باز می‌شناساند. در واقع، «طراحی فضای شهری» هنری محیطی است. بنابراین، با استفاده از این نظریه‌ها، این چنین استنتاج می‌کنیم؛ آن بخش از فضاهای شهری که واجد تناسبات بصری مطلوبی‌اند و به عبارت دیگر در آن اغتشاش بصری کمتری وجود دارد، نسبت به سایر فضاها کمتر با اغتشاش‌های رفتاری (رفتارهای ناهنجار و آنومیک) عجین می‌شوند. (بحرینی، سید حسین، ۱۳۷۷، ۲۵).

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۳- آلودگی نمادی (اطلاعات و علایم محیطی):

به طور کلی کیفیت زندگی انسان به انواع پیام‌هایی که از محیط زندگی و اطراف خود دریافت می‌کند، بستگی دارد و به عبارت بهتر، «تجسم شهر از طریق انبوهی از نمادها و علایم کم و بیش خوانا برای انسان مقیم، میهمان، بومی، یا غریبه محقق می‌شود. این نمادها و علایم-با درجات گوناگون-مفاهیمی دربر دارند که روابط میان انسان و سرزمین او را عینیت می‌بخشند». لغت انگلیسی "Lost" که معنی لغویش "گم شدن" است، فقط به گمگشتگی؛ اطلاق نمی‌شود، بلکه مبین درماندگی محض است. غالباً افرادی که به دلایل مختلف در محیطهای شهری احساس گمگشتگی کنند و در تشخیص موقعیت و مسیر خود با مشکل مواجه شوند، از نظر بزهکاران طعمه‌های خوبی محسوب می‌شوند. از این رو تسهیل در مورد تشخیص جهت، پایه‌ای است که پیوندها و خاطرات احساسی ممکن است بر آن استوار گردد. (بحرینی، سید حسین، ۱۳۷۷، ۲۵). آلودگی نمادی عبارت است از هرگونه خللی که در هریک از دو عنصر مفهوم و درک آن مفهوم پیش آید. در شهرهای امروزه ذهن بیننده با انبوهی از اطلاعات که برای جلب توجه وی رقابت می‌کنند، خسته و آزرده شده و قدرت او با پیام‌های گوناگون تبلیغاتی که بیشتر ربطی به مقاصد وی ندارند تجاوز قرار گرفته است» (بحرینی، سید حسین، ۱۳۷۷، ۲۷). به طور کلی، اگر بر علایم، نمادها و اطلاعات برای جهت‌یابی در فضایی که به زندگی آدمیان اختصاص یافته، ارزشی مترتب باشند، باید واجد چندین صفت باشند: باید کافی باشند، در عمل وجود داشته باشند و دست افراد را تا درجه‌ای که مایل‌اند، در عمل باز گذارند.

۴- آلودگی نور (تاریکی):

فراوانی وقوع جرایم در روز و شب تفاوت معناداری دارد و اینجاست که عامل زمان، شرایط جرم‌خیزی مکان را تشدید می‌کند. علاوه بر این، اهمیت نور در محیطهای انسان‌ساخت حتی بر کیفیت معماری نیز تأثیر می‌گذارد. به قول لکوربوزیه: معماری بازی استادانه صحیح و با شکوهی از احجام ترکیب شده زیر نور است. چشمان ما فرم‌ها را زیر نور می‌بینند و سایه و روشن، این فرم‌ها را آشکار می‌سازد. با عدم آشکار شدن فرم به علت تاریکی اولین گام به سوی به وجود آمدن فضایی بدون دفاع و آسیب‌پذیر برداشته می‌شود. به همین لحاظ، «موضوع روشنایی شهر در برخی از مقررات مربوط به امنیت اجتماعی جوامع ذکر می‌شود. در واقع هدف از روشنایی شهر، عبارتست از تأمین امنیت عمومی، ایمنی و رفاه در گذرگاه‌ها، خیابان‌ها، میداين، ایستگاه‌ها و...». (بدرگری و طالبی، ۱۳۸۷). روشنایی عامل اساسی در تأمین رفاه و امنیت در محیطهای انسان‌ساخت و زیبایی مناظر در شب و روز است. بنابراین ظوابط و معیارهای فوق باید در طراحی صحیح تجهیزات روشنایی شهر در نظر گرفته شوند. اساساً موضوع روشنایی شهر و فضاهای شهری می‌بایست به صورت جامع طراحی شده و همه مشخصه‌های مؤثر و کارکردی روشنایی شامل امنیت اجتماعی، ایمنی عبور و مرور و نیز زیبایی و منظرسازی شبانه مورد نظر قرار گیرد. (صالحی، ۱۳۸۶)

۵- آلودگی صوتی:

آمار نشان داده که مجرمین با بررسی هوشمندانه موقعیت‌ها، مکان‌ها و زمان‌ها؛ شرایطی را انتخاب می‌کنند که از به دام افتادن خود جلوگیری نمایند و به راحتی عمل مجرمانه خود را مرتکب شوند. به همین دلیل مکان‌هایی که در آنها و یا در مجاورت آنها آلودگی صوتی شدیدی وجود دارد، از این حیث برای رفتارهای آنومیک مناسب هستند. مهم‌ترین منابع آلودگی صوتی در فضاهای شهری عبارتند از:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

- سروصدای حاصل از حرکت اتومبیل، هواپیما، قطار، کشتی، یا سرو صدای حاصل از ترافیک شهری؛
- سرو صدای ناشی از کارخانه‌های صنعتی؛
- سرو صدای ناشی از فعالیت‌های ساختمانی؛
- سرو صدای ناشی از مراکز تجاری و عمومی.

به طور کلی می توان گفت آثار آلودگی صوتی دوگانه ارزیابی می‌شود. از یک سو باعث افزایش فرصت‌های جرم‌خیزی فضاهای می‌شود و از سوی دیگر با تشدید عوامل روانی باعث افزایش رفتارهای عصبی می‌شود. (صالحی، ۱۳۸۶)

۲-۳-۲- تعریف امنیت :

بر اساس تئوری نیازها در هرم مازلو در ۱۹۶۸ ، امنیت یکی از نیازهای ضروری و وجودی انسان است . اما به طور کلی برخی از تعاریف رایج برای واژه ی امنیت به شرح زیر می باشند :

- امنیت پیش نیازی برای ابقاء و ارتقای رفاه و سلامت مردم است .
- امنیت یک حق بنیادین انسانی است .
- امنیت یک حالتی است که در آن خطرات و شرایطی که منجر به صدمات فیزیکی ، روانی یا جسمی می‌شوند، کنترل می‌شوند تا سلامت و رفاه اشخاص را حفظ کنند .
- امنیت یک منبع ضروری برای زندگی هر روزه، برآوردن نیازهای اشخاص و جوامع در راستای ارتقاء آمال عمومی مردم است .

۲-۴- نقش امنیت در معماری و شهرسازی :

افزایش احساس تعلق افراد، یک رابطه ی دو طرفه با احساس امنیت در شهرها دارد. افزایش امنیت در شهرها افزون بر مزایایی چون تقویت هویت، سرزندگی، کارایی و زیبایی فضا، مزایای اقتصادی هم دارد . (گزارش جهانی سکونتگاه های انسانی / مرکز سکونتگاه های انسانی سازمان ملل ، ۱۳۸۸ ، ۹۷) فضاهای امن که مردم در آن حضور قوی دارند برای سرمایه گذاری جذاب تر بوده و در نتیجه از نظر مالی دارای ارزش بیشتری خواهند بود و بالعکس فضاهای نا امن و خطرناک به تدریج و هر روز بیشتر از روز قبل دافع مردم و سرمایه گذاران خواهد بود . تامین امنیت در فضاهای شهری تنها حرکت یک طرفه و از طرف بالا به پایین مقامات محلی نیست ، بلکه با افزایش حس مشارکت مردمی و استفاده از تدابیر طراحی شهری برای سهولت مداخله ی مردم برای ارتقا امنیت می توان فضاهای امنی در شهرها ایجاد نمود . (حسینیون ، ۱۳۸۶)

۲-۴-۱- نیاز به احساس امنیت و امنیت در فضاهای شهری :

از نخستین نیازهایی که پس از پاسخ به نیازهای پایه برای انسان مطرح می شود ، مساله نیاز به احساس امنیت است . دو نوع عمده نیاز امنیت وجود دارد که برای کار طراحی شهری دارای اهمیت هستند :

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

- ۱- امنیت فیزیولوژیک : یعنی از آزادی از آزارهای جسمی و فیزیکی
- ۲- امنیت روانی : یعنی داشتن حس مکان و احساس تسلط بر فضا چه از نظر جغرافیایی و چه از نظر اجتماعی در یک جامعه. پس میتوان به سهولت نتیجه گیری کرد که افزایش قابلیت رویت و درک دیداری فضاها و ترغیب حضور افراد از گروه های مختلف ، امکان انجام جرم را برای چنین افرادی به حداقل رسانده و دشوار می کند . (حسینیون ، ۱۳۸۶)

۲-۴-۲- ایجاد امنیت در فضاهای شهری :

احساس امنیت دو نوع است : امنیت ساکن و امنیت پویا . امنیت ساکن به معنای کاهش تحرک فردی به حداقل و جدایی از فضاهایی است که احتمال وقوع جرم در آن میرود . اما طراح شهری به دنبال ارتقا کیفیت فضاها از راه تامین امنیت پویاست که طی آن افراد با حضور در فضاها احساس امنیت می کنند . یکی از راههای کمک به افراد برای احساس امنیت پویا ، ایجاد زمینه های لازم برای تعیین موقعیت و شناسایی جایگاه انسان در فضا است . این کار از راه سهولت جهت یابی و راه یابی در فضاهای شهری میسر است . در این زمینه افزایش قابلیت ادراک فضا در مقیاس خرد و کلان مطرح است که هر یک نیاز به تدابیر خاص خود دارد . (حسینیون ، ۱۳۸۶)

۲-۵- جمع بندی :

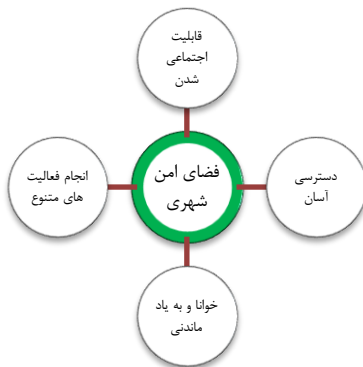
با رشد روز افزون سکونتگاه های انسانی و توسعه جهانی سکونتگاه ها ، فرصت ها ، مشکلات مربوط به شهرنشینی نیز افزایش یافته و گسترده تر شده است . به طوریکه یکی از بزرگ ترین چالش های موجود در رابطه با مدیریت و برنامه ریزی شهری و محیطی ، یافتن راه حل هایی مناسب برای کاهش دادن مشکلات و در عین حال بهره مندی از فرصت های ایجاد شده در راستای توسعه جهانی سکونتگاه ها به نحو احسن می باشد . (گزارش جهانی سکونتگاه های انسانی / مرکز سکونتگاه های انسانی سازمان ملل ، ۱۳۸۸ ، ۲۰۲) در یک جامعه بین افراد ارتباطات اجتماعی در قالب های گوناگون شکل می گیرد. این تعامل اجتماعی بدون وجود احساس امنیت در میان افراد امکان پذیر نمی باشد . از آنجاییکه یکی از عوامل در وقوع جرم ، محیط اجتماع و زندگی است ، نوع و کیفیت معماری و شهرسازی در وقوع جرایم تأثیر بسیاری دارد ؛ امروزه درصد قابل توجهی از جرایم محل نظم ، امنیت و آسایش عمومی افراد ناشی از همین موضوع ، یعنی بی توجهی به معماری و شهرسازی صحیح و اصولی است و فقدان ضمانت اجرایی کیفری مؤثر در قوانین مربوط به شهرسازی و معماری مشکل را مضاعف نموده است . (بحرینی، سید حسین ، ۱۳۷۷ ، ۲۷) . بنابراین توجه به این موضوع و ارائه ی راهکارهای ایجاد امنیت در شهرها برای افزایش و ارتقا کیفیت سکونتگاه های انسانی و توسعه ی سکونتگاه ها به سمت هرچه انسانی تر و منطبق بر حقوق بشر ضروری و حیاتی به نظر می رسد .

بنابراین از مطالب گفته شده می توان به نتایج کلی زیر رسید :

۱۱-۵-۱- ویژگی های یک فضای امن شهری :

به عنوان یک اصل کلیدی ، برنامه ریزان شهری باید به این نکته توجه کنند که شهرها باید به گونه ای ساخته شوند که حداقل نیازهایی از این قبیل را تأمین کنند :

- افراد بتوانند ببینند و دیده شوند
- بشنوند و شنیده شوند
- بتوانند کمک کنند یا فرار کنند

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

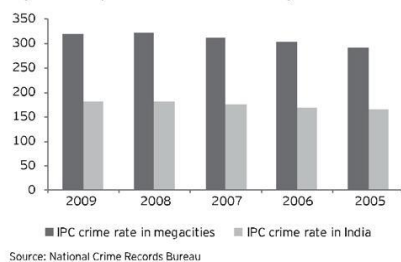
۳- بررسی نمونه های داخلی و خارجی :

(نمودار شماره ۲، مأخذ: حسینیون، ۱۳۸۶)

۳-۱- بررسی میزان امنیت در برخی از شهرهای کشور هند :

در گزارشی که در سال ۲۰۱۱ تهیه شد، تحقیقی در باب امنیت مسکن و سکونتگاه ها در شهرهای هند صورت گرفته است، (Ernst & Young, 2011) و وضعیت امنیت و میزان جرایم در شهرهای هند بررسی شد و با شهرهای بزرگ جهان مورد مقایسه قرار گرفت که در نمودار زیر نتیجه قابل رویت است. در نتیجه ی این تحقیق مشخص میشود که برخی برنامه ریزی های مدیریت شهری به عنوان وظایف اصلی عوامل دولتی از اهمیت بیشتری برخوردار است. بنابراین تنها خلق یک فضا برای افراد ساکن آن کافی نیست بلکه در خلق این فضاها باید شرایط رفاه انسانها از هر لحاظ فراهم شود تا در نهایت افراد بتوانند احساس ایمن بودن در فضا را احساس کنند. در ادامه میزان رضایت و امنیت ساکنین در برخی مجتمع های مسکونی شهرهای بزرگی چون دهلی مورد بررسی قرار گرفت بر اساس این گزارش برخی از عواملی که باید در سیستم های شهری و مسکونی امروزی مورد توجه

Figure 6: Comparison of crime rates in megacities and India

ویژه قرار بگیرند عبارتند از: گشت های امنیتی شبانه، قرارگیری واحدهای نگهداری برای واحدهای مسکونی هم جوار به صورت شبانه روزی، کنترل ورود و خروج افراد به مجتمع ها و استفاده از دوربین های مدار بسته و ... با توجه به این گزارش و سایر تحقیقات می توانیم به طور کلی درباره سلامت شهری در کشورهای در حال توسعه بگوییم: جهانی شدن، به شیوه های مختلف، اثرات مثبت و منفی بر سلامت انسان ها گذاشته است. خشونت علت اصلی آسیب ها و صدمات است. تحلیل آمار جمع آوری شده در بین سال های ۱۹۹۱ و ۱۹۹۳ در ساوثپائولوی برزیل نشان می دهد که مردان ۱۵ تا ۲۴ ساله که در مناطق کم درآمد زندگی می کنند، بالغ بر ۵ برابر بیشتر از دیگر افراد همین رده ی سنی اما دارای درآمد بالاتر قربانی جنایت می شوند. (گزارش جهانی سکونتگاه های انسانی / مرکز سکونتگاه های انسانی سازمان ملل، ۱۳۸۸، ۱۲۴)

در ادامه ی تحقیق وضعیت امنیت افراد در مناطق مختلف تهران و عوامل تعیین کننده ی امنیت را مورد بررسی قرار می دهیم.

۳-۲- الویت امنیتی شهروندان در مناطق مختلف تهران :

در این تحقیق میزان امنیت در شهر تهران و مناطق مختلف آن مورد بررسی قرار می گیرد و همچنین میزان تأثیر وجود امنیت در Homeland Secure 2011 توسعه ی جهانی سکونتگاه های انسانی مورد تحلیل قرار می گیرد.

۳-۲-۱- متغیرهای تحقیق :

به منظور بررسی اولویت های امنیتی مناطق شهری، با توجه به مبانی نظری که ایمن بودن شهر را در گرو میزان تأمین اولویت های امنیتی مناطق شهری در نظر آورده است واقعیت اجتماعی آن در افراد ساکن شهر تهران مورد تحلیل و تبیین قرار گرفته است.

امنیت وجودی: حفظ و حراست از حیات مادی و فیزیکی افراد را در دستور کار خود دارد. جهت مقابله با خطرات، تهدیدات و جرایم باید محیط را تحت کنترل قرار داده تا بتواند با تشخیص زود هنگام خطرات، از ضرر و زیان های وارده جلوگیری نماید. هرچه نظارت و کنترل بیشتر باشد، ایمنی وجودی بیشتر تحقق می یابد. (صالحی، ۱۳۸۶) بنابراین در این تحقیق امنیت وجودی توسط شاخص هایی همچون میزان حضور پلیس در مناطق زندگی، اعتماد افراد به پلیس و

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

اطمینان از عملکرد نیروهای امنیتی و دستگیری مجرمان و در نهایت اطمینان از امن بودن محل زندگی مورد اندازه گیری قرار می گیرد .

امنیت رفاهی : عبارت است از تأمین و تضمین شرایط مناسب زندگی که بر اساس سرمایه های فنی ، انسانی ، اخلاقی ، اجتماعی و غیره تحقق می گیرد . یعنی هرچه امکانات فنی و تکنیکی افزایش گیرد سطحی از رفاه ایجاد می گردد . (بحرینی، سید حسین ، ۱۳۷۷، ۲۷) . در این تحقیق امنیت رفاهی توسط میزان دسترسی به وسایل ارتباط جمعی ، بهره گیری از وسایل آموزشی ، بهداشتی و اطلاعاتی ، میزان آلودگی های صوتی و تصویری و میزان سرمایه های انسانی و اجتماعی قابل دسترسی سنجیده و اندازه گیری می شود .

امنیت معنابخش : پاسداری از هویت و منش انسانی را در وجه معنوی و متعالی به دوش می کشد . امنیت معنابخش با تکیه بر آزادی ، برای هر دسته و گروهی که معنا و هدفمندی زندگی را بر مسیر و سبکی استوار نموده اند ، ارزش قائل است و آنان را در انجام اعمال خویش یاری می رساند. از اینرو هر عاملی که همکاری و مدارای بین گروه های مختلف را نابود کنند و هم زیستی بین آنان را به چالش کشد، تهدیدی برای امنیت معنابخش محسوب میگردد. امنیت معنابخش در این تحقیق توسط شاخص هایی مانند آزادی برپایی محافل و تجمعات گوناگون جهت بحث و گفتگو ، میزان استقبال و ترغیب به نواندیشی و میزان انتخاب سبک های غیرمرسوم زندگی و ... اندازه گیری میشود. (بحرینی، سید حسین ، ۱۳۷۷، ۲۷) .

۳-۲-۲- جامعه آماری :

شامل افراد ساکن در مناطق مختلف تهران می باشد .

۳-۲-۳- یافته های تحقیق :

مناطق شهری به لحاظ شرایط خاص محیطی که دارند در کم و کیف آسیب ها و خطراتی که آرامش و امنیت افراد را در معرض تهدید قرار می دهند ، تفاوت ایجاد خواهند نمود . همچنین مناطق شهری با کاربری های متفاوت از نوع و شدت تهدیدات و خطرات متفاوتی رنج می برند . با توجه به اهمیت ویژگی های فضاهای شهری و در تأثیر آن در امنیت بخشی ، بین مناطق شهری و ابعاد امنیت شهروندان تقاطع داده شد تا امکان مقایسه فراهم شود . در جدول زیر میزان اولویت امنیت شهروندان را در مناطق کسب و کار ، مسکونی و آموزشی نشان می دهد .

مناطق		کسب و کار		مسکونی		آموزشی		جمع	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
امنیت وجودی	کم	۲۵	٪۹	۳۲	٪۱۲	۵۱	٪۱۸	۱۰۸	٪۱۳
	متوسط	۱۵۳	٪۵۳	۱۳۳	٪۴۸	۱۲۸	٪۴۵	۴۱۴	٪۴۹
	زیاد	۱۱۲	٪۳۸	۱۱۰	٪۴۰	۱۰۴	٪۳۷	۳۲۶	٪۳۹
امنیت رفاهی	کم	۷۶	٪۲۶	۱۱	٪۴	۵۲	٪۱۸	۱۳۹	٪۱۶
	متوسط	۱۴۲	٪۴۹	۸۶	٪۳۱	۱۱۱	٪۳۹	۳۳۹	٪۴۰
	زیاد	۷۲	٪۲۵	۱۷۸	٪۶۵	۱۲۰	٪۴۲	۳۷۰	٪۴۲

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

امنیت معنابخش	کم	۱۴۶	۵۰٪	۶۷	۲۴٪	۱۲	۴٪	۲۲۵	۲۶٪
	متوسط	۱۲۷	۴۴٪	۱۰۵	۳۸٪	۹۰	۳۲٪	۳۳۲	۳۸٪
	زیاد	۱۷	۶٪	۱۰۳	۳۷٪	۱۸۱	۶۴٪	۳۰۱	۳۶٪
جمع		۲۹۰	۱۰۰	۲۷۵	۱۰۰	۲۸۳	۱۰۰	۸۴۸	۱۰۰

(جدول شماره ۴: بررسی اولویت امنیتی شهروندان تهران)

چنانکه در جدول مشاهده می گردد، اولویت امنیتی در مناطق مختلف تفاوت می کند. پس میان مناطق مختلف شهری به لحاظ اولویت امنیتی رابطه ی معنی داری وجود دارد. یعنی ویژگی های فضاهای شهری در نیاز امنیتی تأثیرگذار بوده است. البته تعیین اولویت امنیتی به معنای بی اهمیت بودن یا کم اهمیت بودن ابعاد امنیت شهری نیست. چنانکه امنیت وجودی به لحاظ ماهوی چون حراست و مراقبت از حیات مادی و فیزیکی انسان را به عهده دارد، قطعاً مهمتر از امنیت رفاهی است که راحتی و آسودگی را تضمین می نماید. بدون امنیت وجودی تصور حیات غیر ممکن است ولی بدون امنیت رفاهی حیات جریان دارد. بنابراین به لحاظ ضرورت، امنیت وجودی در مرتبه ی اول قرار دارد و امنیت رفاهی و معنابخش به ترتیب در مقام دوم و سوم اهمیت قرار دارند. آنچه در جدول فوق نشان داده شده است، توجه به اولویت امنیتی مناطق شهری است که با فرض وجود حد مقبولی از امنیت شهری صورت گرفته است. یعنی زمانی که سامانه ی اجتماعی پایدار است و امنیت در سطح زندگی و تعاملات روزانه جریان دارد، کدام نیاز امنیتی در اولویت قرار می گیرد. در این راستا پرسش نامه ای تهیه شد که بین افرادی از قشرهای مختلف در مناطق مختلف تهران ارائه شد و نتایج بررسی و تحلیل پاسخ های داده شده به پرسش نامه، در جدولی آورده شده است.

۳-۲-۴ - نمونه پرسش نامه ی تهیه شده برای این تحقیق:

کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافقم	کاملاً موافقم	جملات
					۱- در سطح شهر تهران به آسایش افراد توجه کافی شده است.
					۲- علائم و نشانه های شهری در تهران به میزان کافی و گویا میباشند.
					۳- خیابان های شهر تهران در شب روشنایی کافی دارند.
					۴- ساختمان ها و بناهای مختلف در شهر تهران متناسب و هماهنگ با یکدیگرند.
					۵- بهتر است در تمام فضای شهر از نورپردازی استفاده شود.
					۶- پاکیزگی خیابان ها و محیط های شهری در آرامش روحی افراد تاثیر دارد.
					۷- بهتر است در در سطح شهر از رنگ های شاد برای افزایش روحیه ی اجتماعی استفاده شود.
					۸- بهره گیری و استفاده از فضاهای متروکه به عنوان مکان هایی برای گردهمایی های اجتماعی در کاهش جرایم موثر است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

				۹- خرابه ها و فضاهای متروکه مکان مناسبی برای مجرمان و معتادان است .
				۱۰- فضاهای سبز در زیبایی شهر و کاهش آلودگی های محیطی موثر است .

(جدول شماره ۵ : نمونه پرسش نامه تهیه شده برای تحقیق)

بررسی میزان آلودگی های محیطی در مناطق مختلف تهران				
کاملاً نامناسب	نسبتاً نامناسب	نسبتاً مناسب	کاملاً مناسب	مناطق مختلف تهران
	●			آلودگی فیزیکی (وجود مواد زاید جامد در محیط)
	●			آلودگی دیداری (اغتشاش بصری)
		●		آلودگی نمادی (اطلاعات محیطی) و خوانایی
		●		آلودگی نور (تاریکی)
●				آلودگی صوتی

پیشنهادات و نظرات :

با توجه به مسائل مطرح شده می توان به منظور خلق فضاهایی انسانی تر و امن تر و ایمن سازی فضاهای موجود پیشنهاداتی را ارائه داد :

- طراحی و ساخت فضاهای مسکونی مطابق با استانداردهای جهانی (فضاهای داخلی منازل با دید به فضاهای عمومی)
- تفکیک فضاها براساس نوع عملکردشان و توجه به همجواریها (ترکیب کاربری مسکونی با تجاری برای ارتقاء امنیت)
- افزایش فضاهای سبز در شهرها (نورپردازی و پوشش گیاهی در خدمت ارتقاء امنیت فضا)
- استفاده ی بهینه از فضاهای متروکه و خالی از سکنه (استفاده از چنین فضاهایی برای گردهمایی های اجتماعی)
- از ایجاد فضاهای رها شده و قطعات خالی زمین در میان فضاهای شهری که مشوق انواع ناهنجاری های اجتماعی است پرهیز شود.
- توجه به نورپردازی در فضاها ، خیابان ها ، کوچه ها و ... در شب .
- فضاهایی مانند زیرگذرها ، پارکینگ ها ، پارک ها و زمین های بازی می بایست قابل رویت بوده و نورپردازی مناسب داشته باشند .

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

نتیجه گیری :

شهرهای امروزی به حسب شاخص های گوناگون توسعه مورد ارزیابی قرار می گیرند و میزان پیشرفت و مطلوبیت آنان محک زده می شود . امنیت نیز از موارد مهم و حائز اهمیتی است که بر اساس آن می توان به قضاوت راجع به شرایط شهر و محل زندگی افراد جامعه پرداخت . همچنانکه محیط های شهری گسترش می یابد و مناطق تخصصی تر می گردند ، نیازهای امنیتی شهروندان نیز تنوع پذیرفته و الگوهای امنیت بخشی رویه های گوناگونی را شامل می شود . شهرسازی و نیز معماری ساختمانها رابطه مستقیمی با جرم دارد. از این روست که برخی کشورها در حوزه معماری جنایی به گونه ای علمی عمل می کنند و در طراحی ساختمانها و شهرها توجه ویژه ای به این موضوع دارند . به عنوان مثال، اگر به آمار پرونده های وارد شده به مراجع انتظامی و قضایی مناطق جنوب و حاشیه تهران توجه کنیم، می بینیم که درصد قابل توجهی از جرایم ناشی از درگیری و نزاع ساکنان یک کوچه یا خیابان به واسطه نداشتن پارکینگ اختصاصی برای پارک وسیله نقلیه و همچنین فقدان خیابانها و کوچه های متناسب با استانداردهای شهرسازی اصولی است و همین موضوع باعث بروز اختلاف و درگیری و در نهایت وقوع جرایم و ایجاد اختلال در نظم اجتماعی می شود. احداث ساختمانهای مسکونی در مکانهای صنعتی و بازرگانی و به عکس، افزایش کارگاههای کوچک صنعتی و تولیدی در محلات مسکونی نیز بالا رفتن آمار وقوع جرایم را به دنبال دارد. از طرفی، آپارتمان سازی به شیوه کنونی، بدون رعایت استانداردهای اصولی مهندسی همچون عدم رعایت فاصله های میان واحدها، اشراف ساختمانها به یکدیگر، مشاعات و ... به بسیاری از اختلافات موجود در مجتمع های مسکونی دامن زده است که باید با تصویب قوانین نظارتی و پیش بینی ضمانت اجرای کیفی مناسب، از بروز چنین بی احتیاطی ها و بی مبالاتی هایی جلوگیری شود. در حوزه شهرسازی نیز وضعیت ظاهری معابر شهری و فضای سبز تأثیر بسزایی در کاهش وقوع جرم دارد. خیابانهای کم نور ، ساختمانها و محله های مخروبه و خالی از سکنه و اطراف پل های بزرگ، زیرگذرها و حریم ریل های راه آهن، مکان های مناسبی برای افزایش و تشدید وقوع جرایمی چون قتل، تجاوزهای جنسی، شرارت، تجمع معتادان و موارد مشابه است. در حال حاضر تلاش در جهت طرح چشم اندازی روشن برای مدیریت شهری ضروری است. هرچند متأسفانه وضعیت مسکن در شهرهای بزرگ به گونه ای است که افراد بدون در نظر گرفتن سایر شرایط، صرفاً به تهیه مسکنی مناسب برای خود می اندیشند؛ اما این وظیفه مسئولان امر است که با استفاده از نظریات کارشناسان سازمان های مختلف، مهندسان و حقوق دانان برجسته به تصویب قوانین متناسب اقدام نموده و به نقش مهم و کلیدی معماری و شهرسازی در کاهش جرایم و افزایش امنیت اجتماعی بیش از پیش توجه نمایند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۴- منابع :

- بحرینی، سید حسین ، (۱۳۷۷) ، [فرآیند طراحی شهری] ، انتشارات دانشگاه تهران ، تهران .
- بذرگری ، شهرام و طالبی ، حسن بن جواد ، (بهمن و اسفند ۱۳۸۷) ، [بررسی مفهوم توسعه پایدار در معماری و سکونتگاه های انسانی در قالب بررسی اسناد جهانی] ، مجله آینه خیال ، شماره ۱۲ ، صفحات ۹۱ الی ۱۰۱ .
- حسینون، سولماز، (شهریور ۱۳۸۶)، [ایجاد حس امنیت در فضاهای شهری]، ماهنامه شهرداریها، سال هشتم، شماره ۸۲، صفحات ۸۷ الی ۹۰
- سازمان ملل متحد ، (ژوئن ۱۹۹۲)، [بیانیه ی ریو پیرامون محیط زیست و توسعه] ، کنفرانس سازمان ملل متحد پیرامون محیط زیست و توسعه ، برگزار شده از ۳ تا ۱۴ ژوئن ۱۹۹۲ در شهر ریودوژانیرو .
- سایت خبری تحلیلی معماری نیوز
- صالحی ، اسماعیل ، (زمستان ۱۳۸۶)، [نقش آسایش محیطی فضاهای شهری در پیشگیری از ناهنجاری های رفتاری] ، فصلنامه محیط شناسی ، سال سی و سوم ، شماره ۴۴ ، ، صفحات ۸۳ الی ۹۴ .
- گریفین ، کیث و مک کنلی ، تری ، (۱۳۷۵) ، [تحقق استراتژی توسعه انسانی] ، ترجمه غلام رضا خواجه پور ، موسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی ، تهران .
- گزارش جهانی سکونتگاه های انسانی / مرکز سکونتگاه های انسانی سازمان ملل ، (۱۳۸۸) ، [شهرها در فرآیند جهانی شدن] ، ترجمه ی رضا پورخردمند - نرگس گیلانی - حسین چیدری و پیمان تمری لعل آبادی ، مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران ، تهران .
- محمودی نژاد ، هادی و علومی ، شیما ، (بهمن و اسفند ۱۳۸۷) ، [بررسی ابعاد توسعه در شهرسازی و معماری شهری] ، مجله آینه خیال ، شماره ۱۲ ، صفحات ۱۰۲ الی ۱۰۶

- Ernst & Young Pvt. Ltd, (2011), [**Homeland Secure 2011, Building safe and secure Indian cities – a perspective**], Published in India.
- Paul Michael Cozens , (2008) , [**New Urbanism , Crime , and the Suburbs : A review of the Evidence**] , Vol.26 , No.4 , Perth , WA , Australia .
- The Habitat Agenda, (1996), [**Goals and Principles, Commitments and the Global Plan of Action**], Rio de Janeiro.